

SKRIFTSERIE

Nr 1 • 2021

PREMIEPENSIONEN

– hur påverkas den av förskott och efterlevandeskydd?

PREMIEPENSIONEN

– hur påverkas den av förskott och efterlevandeskydd?

Författare:

Tomas Pousette, ekon lic, konsult till SPF Seniorerna

Skriften går att ladda ner från www.spfseniorerna.se

Innehåll

---

1. Inledning	4
2. Förskottsräntan och kapitalavkastningen	5
2.1 Förskottsräntan har sänkts kraftigt	5
2.2 Högre avkastning i premiepensionen än väntat.....	7
2.3 Förändringar av förskottsräntan får stor effekt	8
2.4 Sambandet mellan utbetalningar och avkastning	10
3. Efterlevandeskydd ger långsammare utbetalning	13
4. Sammanfattning och slutsatser	15
4.1 Förskottsräntan kan tas bort eller bli frivillig	15

1. Inledning

Det borde vara lätt att förstå hur premiepensionen fungerar. Hur stor utbetalningen av premiepensionen blir för den enskilde pensionären beror i huvudsak på två saker: hur mycket kapital som han eller hon har på sitt premiepensionskonto samt antalet år som pensionsutbetalningarna förväntas pågå, det vill säga hur länge personen förväntas leva från tidpunkten då pensionen tas ut. Trots det till synes enkla systemet upplever många det som svårt att förstå sig på premiepensionen. Varför kan utbetalningarna minska när de fonder man placerat pengarna i gått bra? Hur kan kapitalet på det egna premiepensionskontot fortsätta att växa när den återstående förväntade livslängden som pensionär krymper? Är utbetalningarna från premiepensionen tillräckligt stora så att kapitalet verkligen tar slut vid det förväntade dödstillfället?

Premiepensionen är den del av allmän pension som individen själv placerar i fonder. Som löntagare avsätts varje år 2,5 procent av den pensionsgrundande inkomsten till premiepensionen. Födda 1937 och tidigare har ingen premiepension. Födda mellan

1938 och 1953 har en mix av det gamla och nya pensionssystemet, inbetalningar till premiepension har gjorts och ju yngre årskull desto större andel av total allmän pension kommer från premiepensionen. För födda 1954 och senare gäller helt det nya systemet och således 2,5 procents avsättning på den pensionsgrundande inkomsten. Genomsnittligt utbetald premiepension år 2019 för alla pensionärer var 617 kronor per månad. För en nybliven pensionär 2021 uppgår den utbetalade premiepensionen i genomsnitt till drygt 1 600 kronor per månad.¹

I den här rapporten fokuserar vi på två faktorer som är viktiga för att förstå premiepensionssystemet: förskottsräntan och efterlevandeskyddet. Framställningen begränsas till fondförsäkring, som är den helt dominerande sparformen för premiepensionen och som svarar för mer än 90 procent av försäkringstillgångarna. Förskottsräntan behandlas i avsnitt 2 och efterlevandeskyddet i avsnitt 3. Avsnitt 4 innehåller en sammanfattning samt slutsatserna av rapporten.

---

1. Pensionsmyndigheten, Utbetalningar i premiepensionen, Mars 2021

2. Förskottsräntan och kapitalavkastningen

2.1 Förskottsräntan har sänkts kraftigt

Premiepension kan tas ut antingen som fondförsäkring eller traditionell försäkring. I båda försäkringsformerna divideras beloppet på premiepensionskontot med ett delningstal på samma sätt som för inkomstpensionen för att beräkna det årliga pensionsbeloppet. Pensionsbeloppet bestäms kalenderårsvis och utbetalas normalt månadsvis som en tolfedel av årsbeloppet. Pensionsbeloppet ändras vanligen inte under året men sätts till noll om tillgodohavandet på kontot skulle bli negativt, det vill säga om kapitalet skulle ta slut.

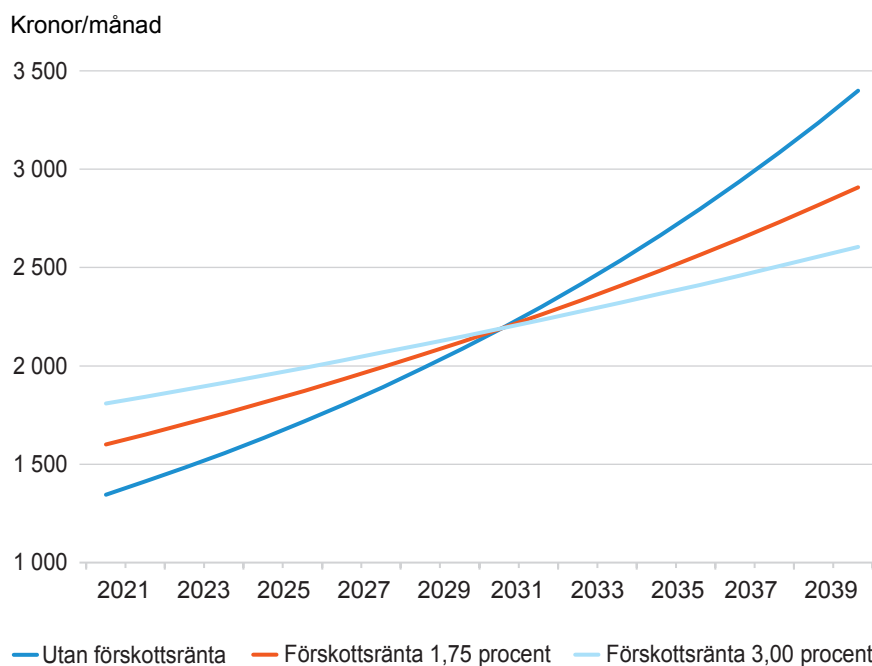
Till skillnad från inkomstpensionen där delningstalet enbart fastställs vid 65 år efter förväntad återstående livslängd, så bygger premiepensionens delningstal på prognostiserade framtida livslängder. Delningstalet bestäms med antaganden om värdetillväxt på fondandelar (förskottsränta), dödlighet och driftskostnader. Förskottsräntan utgör en bedömning av den reala värdetillväxten under försäkringstiden för de tillgångar som Pensionsmyndigheten håller för pensionärens räkning i denna försäkringsverksamhet.² Förskottsräntan är för närvarande 1,75 procent i såväl fondförsäkringen som i den traditionella försäkringen, efter ett avdrag för driftskostnader på 0,1 procent är den så kallade ränteintensiteten, som används vid beräkningen av delningstal, cirka 1,65 procent.³

Förskottsräntan innebär att pensionären får ett förskott på den framtida förväntade värdeutvecklingen av kapitalet. Förskottsräntan höjer den initiala pensionens nivå, vilket bidrar till att minska inkomstskillnaden när man går från arbetsinkomst till pension. Ju högre förskottsränta, desto högre pensionsbelopp betalas ut under den tidiga utbetalningsperioden men desto långsammare blir den årliga utvecklingen av pensionsbeloppet. Förskottsräntan innebär att pensionen kommer att utvecklas i takt med den nominella kapitalavkastningen minus förskottsräntan. Om förskottsräntan är lika med den reala värdetillväxten så kommer således premiepensionen att utvecklas i takt med inflationen, det vill säga vara värdebeständig.

Ett räkneexempel kan illustrera hur systemet med förskottsränta fungerar. Premiepensionen antas vara 1 600 kronor per månad med en förskottsränta på nuvarande 1,75 procent, vilket ungefär är det genomsnittliga beloppet år 2021. Månadsutbetalningen antas öka med 5 procent per år, under en förväntad återstående livslängd på 20 år, till år 2040. De tre kurvorna i diagram 1 har olika lutning beroende på antagandet om förskottsräntan men har alla en gemensam punkt år 2031, efter halva förväntade återstående livslängden. Med en förskottsränta på 1,75 procent blir premiepensionen 2021 cirka 19 procent högre än utan förskottsränta men ökar sedan långsammare. Om förskottsräntan istället

2. Försäkringstekniska riktlinjer för Pensionsmyndighetens premiepensionsrörelse, 2019-10-16.

3. Formeln för ränteintensiteten som används i beräkningen av delningstal är $\delta = \ln(1+r) - \epsilon$, där r är ränta och ϵ är driftskostnad. För närvarande är ränteintensiteten således 1,635 procent

Diagram 1.

Schematisk bild av utbetalning i premiepensionens fondrörelse 2021–2040 med olika förskottsräntor

Källa: Egna beräkningar.

är 3 procent så blir premiepensionen 2021 cirka 34 procent högre än i alternativet utan förskottsränta men ökar därefter betydligt långsammare. Skillnaden mellan en förskottsränta på 1,75 respektive 3 procent, jämfört med alternativet utan förskottsränta, motsvarar en initialt högre månadsutbetalning på cirka 250 respektive 460 kronor. Den totala utbetalningen av premiepensionen under livstiden som pensionär påverkas inte av förskottsräntan, utan är lika stor i de tre alternativen.

Antaganden om livslängd och förskottsränta i premiepensionen kan ändras av Pensionsmyndigheten under pågående utbetalning, vilket kan förändra premiepensionens nivå både positivt och negativt i samband med årsräkningen. Dessa förändringar är troligen en förklaring till att många pensionärer upplever att det är ett oklart samband mellan utbetalningar av premiepensionen och avkastningen på de fonder som kapitalet placerats i. Hanteringen av delningstal, som återspeglar livslängd, och förskottsränta skiljer sig, som nämnts, mellan premiepensionen och inkomstpensionen där det efter 65 års ålder inte sker någon omräkning av delningstalen. I inkomstpensionen är förskottsräntan satt till 1,6 procent, vilket ska avspegla den reala inkomstutvecklingen.

Till skillnad mot för premiepensionen har förskottsräntan i inkomstpensionen hittills inte ändrats.

Förskottsräntan för premiepensionen har, som framgår av tabell 1, ändrats vid fyra tillfällen sedan systemet startades. Från att tidigare ha pendlat mellan 4 och 3 procent sänktes förskottsräntan kraftigt under 2017 till 1,75 procent. Nedan redogörs mer i detalj för hur de två senaste förändringarna av förskottsräntan gått till och motiverats.

Tabell 1.

Förskottsränta för premiepension fondförsäkring 2001–2021, procent

Från och med	Till och med	Förskottsränta, procent
2001-01-01	2002-11-30	4,00
2002-12-01	2007-03-31	3,00
2007-04-01	2014-02-28	4,00
2014-03-01	2017-11-30	3,00
2017-12-01		1,75

Källa: Pensionsmyndigheten, Försäkringstekniskt beräkningsunderlag för Pensionsmyndigheten – Premiepension i form av fondförsäkring, 2020-07-06.

”Frågan är emellertid om inte den nuvarande förskottsrentan på 1,75 procent satts alltför lågt.”

Under 2014 sänktes förskottsrentan för fondförsäkring från 4 till 3 procent. Ändringen medförde, enligt Pensionsmyndigheten, att de utbetalade pensionsbeloppen för fondförsäkring sänktes med 10 procent.⁴ Sänkningen av förskottsrentan medförde att pensionen inom fondförsäkring betalades ut något långsammare jämfört med innan ändringen. Ändringen av förskottsrentan började gälla den 1 mars 2014 för alla som gick i pension efter den tidpunkten. För alla andra, som redan var pensionärer den 1 mars, slog ändringen igenom på pensionsbeloppen i januari 2015.

Den senaste sänkningen av förskottsrentan från 3 till 1,75 procent började gälla för pensioner som nybeviljats från slutet av oktober 2017 och framåt.⁵ För den som redan var pensionär påverkades pensionsutbetalningen från och med januari 2018. För en nybliven pensionär som då hade en genomsnittlig premiepension på cirka 1 000 kronor per månad innebar den sänkta förskottsrentan cirka 130 kronor lägre utbetalning per månad, vilket motsvarar en sänkning med 13 procent.⁶ I takt med att premiepensionssystemet successivt fasas in så ökar den genomsnittliga utbetalningen. För den som började ta ut premiepensionen i början av 2021 var det genomsnittliga beloppet cirka 1 600 kronor per månad. En sänkning med 13 procent skulle då medföra

att utbetalningen minskade med cirka 210 kronor per månad.

Pensionsmyndigheten motiverade den senaste sänkningen av förskottsrentan 2017 med att den förväntade framtida avkastningen i premiepensionen beräknades bli lägre. Mer specifikt angav man att räntorna förväntades bli låga under lång tid, vilket gjorde att prognosen för framtida avkastning skrevs ner. Detta medförde, enligt Pensionsmyndigheten, att även förskottet på samma förväntade avkastning måste sättas lägre.⁷

2.2 Högre avkastning i premiepensionen än väntat

Förskottsrentan ska, som nämnts, utgöra en så bra bedömning som möjligt av den reala värdetillväxten under försäkringstiden på tillgångarna i premiepensionssystemet. Frågan är emellertid om inte den nuvarande förskottsrentan på 1,75 procent satts alltför lågt. Den nominella genomsnittliga tidsviktade avkastningen i premiepensionen från år 2000 till den senaste observationen 30 april 2021 var 6,1 procent per år medan den genomsnittliga kapitalviktade avkastningen under samma period var 8,3 procent per år.⁸ Under denna period var den genomsnittliga årliga inflationen 1,2 procent, vilket innebär att den reala genomsnittliga avkastningen var 4,9 och 7,0 procent per år tids- respektive kapitalviktad. Den reala avkastningen sedan år 2000 har således varit betydligt högre än Pensionsmyndighetens nuvarande nivå på förskottsrentan på 1,75 procent och även klart högre än den tidigare förskottsrentan på 3 procent.

---

4. Pensionsmyndigheten, Premiepensionen, Pensionsspararna och pensionärerna 2014, sidan 47.

5. I Pressmeddelande 22 november 2017 anges att förändringen gäller från slutet av oktober medan det i källan till tabell 1 anges som slutet av november.

6. Pensionsmyndigheten Pressmeddelande 22 november 2017, Sänkt förskottsrenta i premiepensionens fondförsäkring.

7. Pensionsmyndigheten Pressmeddelande 22 november 2017, Sänkt förskottsrenta i premiepensionens fondförsäkring.

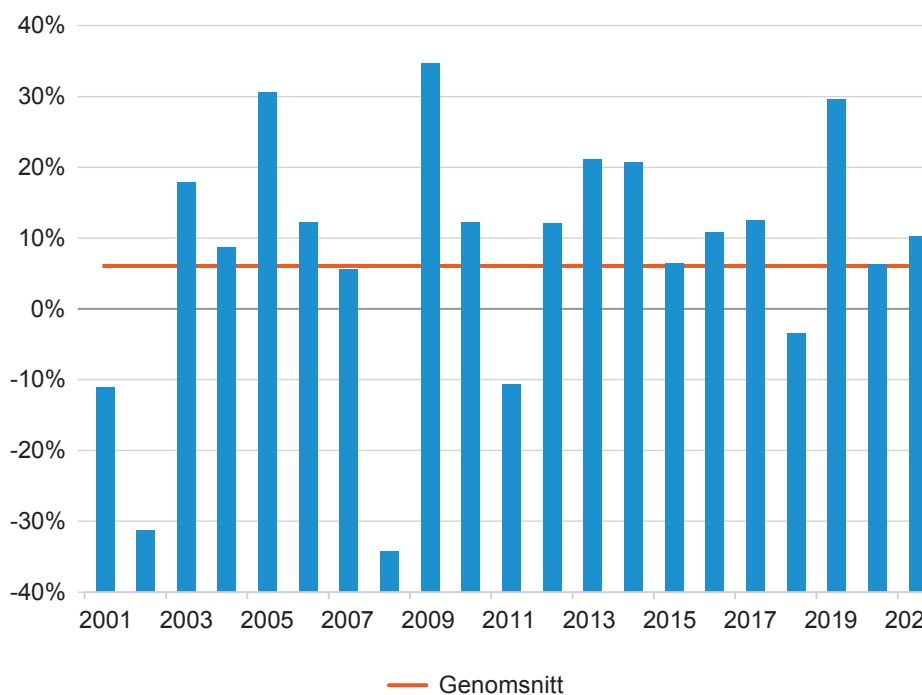
8. Kapitalviktad avkastning tar hänsyn till kapitalflödet på kontot genom att väga samman avkastningen med det kapital som finns på kontot under motsvarande period. Det innebär att avkastningen under perioder där det förvaltade kapitalet varit stort väger tyngre i beräkningen än avkastningen under perioder då kapitalet varit litet. Tidsviktad avkastning tar inte hänsyn till kapitalflöden på kontot och inte heller till storleken på det kapital som genererar avkastningen.

Diagram 2.

Tidsviktad avkastning i premiepensionens fondrörelse 2000–2021, procent

Anm: I beräkningen av värdeutvecklingen i fondrörelsen ingår alla fonder på fondtorget inklusive AP7 Aktiefond och AP7 Räntefond. År 2021 avser läget 2021-03-31.

Källa: Pensionsmyndigheten, Månadsstatistik om premiepensionens fonder.

Kapitalavkastningen i fondförsäkringen kan, som framgår av diagram 2, variera kraftigt över tiden och utvecklingen under den senaste tjuogoårsperioden behöver inte vara representativ för den framtida avkastningen. För den pensionär som haft en real avkastning på sina fonder i linje med det tidsviktade genomsnittet på cirka 5 procent per år framstår ändå Pensionsmyndighetens antagande om en förskottsränta på 1,75 procent som alldeles för lågt. En förklaring till att Pensionsmyndigheten satt en så låg förskottsränta kan vara att man tagit för mycket intryck av det låga ränteläget. Med tanke på att troligen hälften av premiepensionssystemets tillgångar består av aktier, så får emellertid inte ränteläget ges för stort inflytande i bedömningen av den förväntade reala kapitalavkastningen.⁹

I de tre långsiktiga scenarier för pensionsystemet som Pensionsmyndigheten presenterat i sin senaste Orange Rapport har den reala avkastningen i premiepensionsfonderna satts lika med 3,9 procent i basalternativet medan avkastningen i ett pessimistiskt och

optimistiskt alternativ satts till 1,0 respektive 5,5 procent.¹⁰ Det är svårt att förstå varför förskottsräntan på 1,75 procent, som ska avspegla den reala värdetillväxten, har satts så mycket lägre än den reala avkastningen i det som Pensionsmyndigheten för närvarande bedömer som basalternativet för utvecklingen av premiepensionssystemet på lång sikt.

2.3 Förändringar av förskottsräntan får stor effekt

Förändringar av förskottsräntan kan, som framgår av tabell 2, få stor effekt på utbetalningen av premiepensionen. Den kraftiga ökningen av delningstalen från 2017 till 2018 beror förmodligen till största delen på sänkningen av förskottsräntan från 3,0 till 1,75 procent. För en 65-årig pensionär betydde ränteförändringen att den månadsvisa utbetalningen av premiepensionen plötsligt minskade med cirka 13 procent (delningstal 16,24/18,69). Med en genomsnittlig premiepension vid 65 år på

9. Om blandfonder, generationsfonder och AP7 Såfa i fondförsäkringens tillgångar antas bestå av hälften aktier, så var aktieandelen den 31 december 2020 i premiepensionssystemets totala tillgångar cirka 44 procent.

10. Pensionsmyndigheten, Orange Rapport – Pensionssystemets årsredovisning, 2020, sidan 81.

Tabell 2.

Delningstal för årligt belopp utan efterlevandeskydd, premiepension fondförsäkring

År	Ålder									
	61 år	62 år	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	68 år	69 år	70 år
2006	17,56	17,14	16,73	16,30	15,88	15,45	15,01	14,57	14,13	13,69
2007	14,72	14,42	14,11	13,79	13,46	13,12	12,77	12,40	12,03	11,65
2008	14,72	14,42	14,11	13,79	13,46	13,12	12,77	12,40	12,03	11,65
2009	14,72	14,42	14,11	13,79	13,46	13,12	12,77	12,40	12,03	11,65
2010	15,09	14,78	14,46	14,13	13,80	13,45	13,09	12,73	12,35	11,97
2011	15,09	14,78	14,46	14,13	13,80	13,45	13,09	12,73	12,35	11,97
2012	15,09	14,78	14,46	14,13	13,80	13,45	13,09	12,73	12,35	11,97
2013	15,25	14,95	14,63	14,31	13,97	13,63	13,27	12,91	12,53	12,15
2014	17,19	16,80	16,40	15,99	15,18	14,76	14,33	13,89	13,45	12,99
2015	17,19	16,80	16,40	15,99	15,18	14,76	14,33	13,89	13,45	12,99
2016	17,49	17,10	16,69	16,28	15,85	15,42	14,42	13,97	13,52	13,06
2017	17,88	17,48	17,08	16,67	16,24	15,81	15,37	14,39	13,93	13,47
2018	20,91	20,37	19,82	19,26	18,69	18,12	17,54	16,29	15,71	15,13

Källor: Pensionsmyndigheten, Orange rapport – Pensionssystemets årsredovisning 2006–2020 och Pensionsmyndigheten, Typfallsmodellen, version 4.0.

cirka 1 000 kronor 2017, så motsvarade detta en sänkning av månadsutbetalningen med 130 kronor. Även för en 70-årig pensionär minskade den månatliga utbetalningen av premiepensionen i ett svep med drygt 10 procent (delningstal 13,47/15,13).

Pensionsmyndighetens modell för uträkning av premiepensionens delningstal kan också användas för att visa på den stora effekt som förskottsrentan har.¹¹ Delningstalen i modellen har beräknats för tre typfall födda 1938, 1945 och 1955

som samtliga går i pension vid 65 års ålder. Förskottsrentan har varierats från 0 procent, det vill säga inget förskott, till 1,75, 3,0 och 4,0 procent, som är den förskottsrenta som nu används och de räntor som tidigare använts för premiepensionen. Den årliga utbetalningen av premiepensionen ökar ju längre man varit med i systemet och antas utan förskott uppgå till 360 kronor för 30-talisten, 3 600 kronor för 40-talisten och 21 000 kronor för 50-talisten.

11. Pensionsmyndigheten, Så beräknas premiepensionens delningstal, xlsm.

Tabell 3.

Delningstal och första årlig utbetalning av premiepension fondförsäkring utan efterlevandeskydd för olika typfall

Förskottsrenta, procent	Född 1938 Pension 2003	Född 1945 Pension 2010	Född 1955 Pension 2020
Delningstal			
0,00 (utan förskott)	21,15	21,45	22,46
1,75	17,30	17,48	18,18
3,00	15,18	15,30	15,88
4,00	13,77	13,86	14,32
Första årlig utbetalning			
0,00 (utan förskott)	360	3 600	21 000
1,75	440	4 418	25 944
3,00	502	5 047	29 702
4,00	553	5 571	32 937
Skillnad mot utbetalning utan förskott, procent			
1,75	22	23	24
3,00	39	40	41
4,00	54	55	57

Källor: Pensionsmyndigheten, Så beräknas premiepensionens delningstal, xlsx och egna beräkningar.

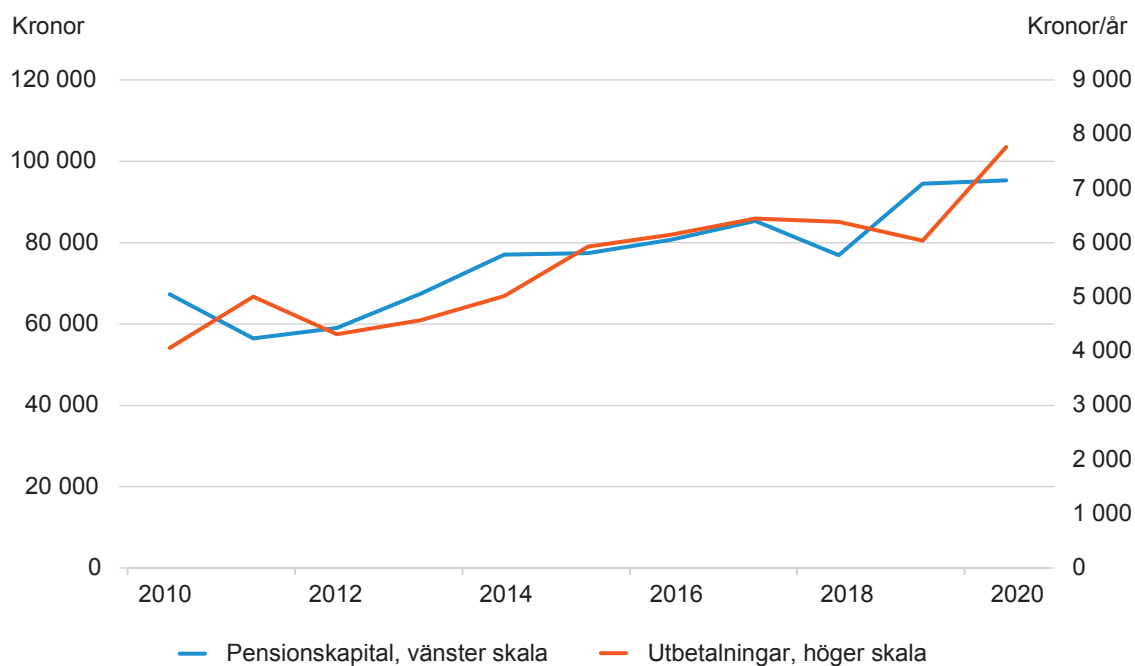
För de olika årskullarna är första utbetalningen av premiepensionen med en förskottsrenta på 1,75 procent 22–24 procent högre än utbetalningen utan förskott. Med en förskottsrenta på 3,0 och 4,0 procent är motsvarande skillnader cirka 40 respektive 55 procent. För årskull 1955 som gick i pension vid 65 års ålder är den första årliga premiepensionen med nuvarande förskottsrenta på 1,75 procent cirka 5 000 kronor högre än utan förskott, vilket motsvarar drygt 400 kronor mer per månad. Den totala utbetalningen av premiepensionen under livstiden som pensionär påverkas, som nämnts, inte av förskottsrentan. Ju högre förskottet är, desto långsammare kommer de årliga utbetalningarna av premiepensionen att utvecklas.

2.4 Sambandet mellan utbetalningar och avkastning

Hur ser då sambandet ut mellan å ena sidan utbetalningarna av premiepensionen och utvecklingen av premiepensionskapitalet och å andra sidan kapitalavkastningen? För att belysa den frågan har olika beräkningar gjorts med hjälp av Pensionsmyndighetens Typfallsmodell (version 4.0). I det första fallet visas hur premiepensionen utvecklats 2010–2020, det vill säga under en period där utfallet är känt både för avkastningen i premiepensionssystemet och för inflationen. Typfallet är en person född 1945 som tog ut pension vid 65 års ålder, 2010, och som hade en månadslön vid pensionering som motsvarar 35 000 kronor i 2021 års lönenivå.

Diagram 3.

Utbetalningar och pensionskapital för premiepension fondförsäkring 2010–2020

Källa: Pensionsmyndighetens Typfallsmodell version 4.0 och egna beräkningar.

De årliga utbetalningarna av premiepensionen för typfallet har varierat en hel del beroende på avkastningen och förändringar av delningstal men har ökat trendmässigt från cirka 4 000 kronor 2010 till cirka 8 000 kronor 2020 i löpande pris (se diagram 3). Trots de ökade utbetalningarna så har pensionskapitalet växt från cirka 70 000 kronor 2010 till 95 000 kronor 2020. Förklaringen till pensionskapitalets ökning är framför allt den mycket höga nominella avkastningen på cirka 11 procent i genomsnitt under perioden. För den pensionär som haft en liknande utveckling av premiepensionen är det inte överraskande att frågan uppstår om pensionskapitalet verkligen kommer att närma sig noll under den förväntade återstående livslängden.

Det andra framåtblickande fallet fokuserar på hur olika kapitalavkastning kommer att påverka premiepensionen för ett typfall

under de kommande 30 åren.¹² Typfallet är en person född 1956 som tog ut pension vid 65 års ålder, 2021, och som hade en månadslön vid pensionering som motsvarar 35 000 kronor i 2021 års lönenivå. För den årliga reala avkastningen på premiepensionen används två alternativ: 1,7 och 3,9 procent. Den reala tillväxten i ekonomin och inflationen antas båda vara noll under prognosperioden.

Beräkningarna i Pensionsmyndighetens Typfallsmodell visar, förstås, att ju högre avkastningen på premiepensionskapitalet är, desto högre blir de årliga utbetalningarna. Detta medför att pensionskapitalet också minskar i fallet med en avkastning på 3,9 procent men inte lika snabbt som i fallet med en lägre kapitalavkastning på 1,7 procent. I Typfallsmodellen uppgår pensionskapitalet år 2051, då typfallet är 95 år, till cirka 76 000 kronor i fallet med lägre avkastning

12. I Pensionsmyndighetens Typfallsmodell fortsätter typfallen att leva vidare även efter det att den förväntade återstående livslängden uppnåtts.

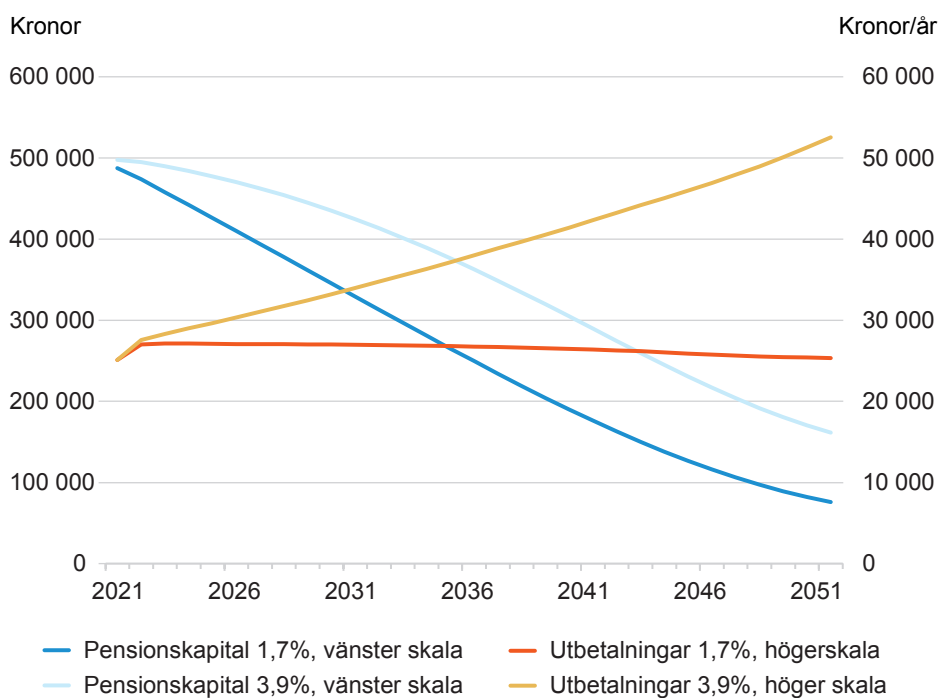
och till cirka 161 000 kronor i fallet med högre avkastning. I detta långsiktiga scenario spelar arvsvinsten successivt allt större roll för utvecklingen av premiepensionskapitalet medan kapitalavkastningen alltmer spelar

andrafolen ju längre tiden går. Även om pensionskapitalet gradvis krymper i detta modellscenario, så återkommer frågan om kapitalet verkligen kommer att närma sig noll under den förväntade livstiden.

Diagram 4.

Utbetalningar och pensionskapital för premiepension fondförsäkring 2021–2051

Källa: Pensionsmyndighetens Typfallsmodell version 4.0 och egna beräkningar.

3. Efterlevandeskydd ger långsammare utbetalning

Premiepensionen kan tas ut med ett efterlevandeskydd under pensionstiden, vilket innebär att den betalas ut till endera av två makar eller sambor så länge någon av dem lever. Efterlevandeskydd kan i princip bara tecknas när man första gången ansöker om utbetalning av premiepension. Det går inte att ta bort ett efterlevandeskydd när det väl är tecknat men vid skilsmässa eller separation ändras utbetalningen till att enbart avse en person. Om man väljer att ha efterlevandeskydd blir månadspensionen lägre eftersom premiepensionsutbetalningen då förväntas betalas ut under längre tid än för en ensam person. Tilldelningen av

arvsvinster blir också lägre eftersom premiepensionen med efterlevandeskydd baseras på sannolikheten att den sist kvarlevande av först- och medförsäkrad avlider inom ett år. När en pensionssparare dör fördelas pengarna på dennes premiepensionskonto ut i form av arvsvinster till övriga pensionssparare som är i samma ålder. I premiepensionssystemet beräknas arvsvinster som en procentsats på det premiepensionskapital de kvarlevande har. Procentsatsen motsvarar den ettåriga dödsrisken, det vill säga sannolikheten att avlida inom ett år. Arvsvinsterna delas ut en gång om året både för förvärvsaktiva och för pensionärer.

Tabell 4.

Delningstal för årligt belopp utan och med efterlevandeskydd, fondförsäkring

	Ålder									
Efterlevandeskydd	61 år	62 år	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	68 år	69 år	70 år
Utan skydd	20,91	20,37	19,82	19,26	18,69	18,12	17,54	16,29	15,71	15,13
Med skydd										
Medförsäkrad 55 år	26,30	26,12	25,95	25,80	25,65	25,51	25,38	25,17	25,06	24,97
Medförsäkrad 60 år	24,69	24,44	24,19	23,96	23,75	23,55	23,36	23,04	22,89	22,75
Medförsäkrad 65 år	23,39	23,05	22,72	22,40	22,10	21,81	21,53	21,06	20,83	20,63
Medförsäkrad 70 år	22,31	21,88	21,45	21,04	20,63	20,23	19,84	19,12	18,79	18,47

Källa: Pensionsmyndigheten, Orange rapport – Pensionssystemets årsredovisning 2020.

För en pensionär som är 68 år och som valt efterlevandeskydd med en medförsäkrad som är 60 år blir den månatliga utbetalningen av premiepensionen cirka 30 procent lägre än utan efterlevandeskydd (delningstal 16,29/23,04). Med en genomsnittlig premiepension på cirka 1 600 kronor per månad medför efterlevandeskyddet i detta exempel att utbetalningen minskar med cirka 470 kronor till 1 130 kronor. Det kan således bli en betydande skillnad mellan månadsutbetalningen av premiepensionen med och utan efterlevandeskydd. Frågan är hur väl pensionärer och blivande pensionärer

känner till detta. Ju större skillnaden är i ålder mellan den förstförsäkrade och den medförsäkrade, desto långsammare kommer premiepensionen att betalas ut.

Den långsammare utbetalningen av premiepensionen med efterlevandeskydd påverkar således fördelningen av premiepensionen över tiden men påverkar i princip inte det totala kapitalet av premiepension som betalas ut. En viss effekt på premiepensionskapitalet finns dock genom att tilldelningen av arvsvinster blir lägre med efterlevandeskydd.

4. Sammanfattning och slutsatser

Premiepensionen kommer att bli allt viktigare när det nya pensionssystemet fasas in fullt ut. I det långsiktiga basscenario för pensionssystemet som Pensionsmyndigheten tagit fram beräknas premiepensionens andel av den inkomstgrundande allmänna pensionen öka från mindre än 5 procent idag till ungefär 22 procent om cirka 30 år.¹³ I det optimistiska scenariot med en högre kapitalavkastning ökar premiepensionens andel av den totala allmänna pensionen under samma tidsperiod till drygt 30 procent.

Den här genomgången av premiepensionssystemet har fokuserat på två faktorer, nämligen förskottsräntan och efterlevandeskyddet. Förändringar i förskottsräntan påverkar takten i utbetalningen av premiepensionen. Sänkningarna av förskottsräntan 2014 och 2017 kan vara en förklaring till anomalin att utbetalningen av premiepensionen för en del pensionärer blivit lägre trots en god avkast-

ning på pensionskapitalet. Om man väljer efterlevandeskydd så blir utbetalningen av premiepensionen långsammare än utan detta skydd. Efterlevandeskyddet kan vara en orsak till att många upplever att utbetalningen av premiepensionen borde vara snabbare för att kapitalet helt ska hinna betalas ut under livstiden. Skillnaden i takten som premiepensionen betalas ut mellan ett alternativ utan och med efterlevandeskydd blir särskilt stor om den medförsäkrade är betydligt yngre än den förstförsäkrade.

4.1 Förskottsräntan kan tas bort eller bli frivillig

När det gäller förskottsräntan kan man, liksom för inkomstpensionen, ifrågasätta om förskottet verkligen behövs. Förskottet höjer pensionen under de första åren efter pensioneringen men ger sedan en långsam-

¹³ Pensionsmyndigheten, Orange Rapport – Pensionssystemets årsredovisning, 2020, sidan 84.

mare utveckling av utbetalningarna. Många pensionärer lever emellertid ett aktivt liv allt högre upp i åldrarna och kan då ha nytta av en högre premiepension under senare delen av pensionärlivet. Eftersom det inte är ovanligt att åtminstone delar av tjänstepensionen tas ut på fem eller tio år så skulle en premiepension utan förskott också till viss del kunna kompensera för nedgången i den totala pensionen när utbetalningen av tjänstepensionen avslutas. Det vore dessutom onekligen enklare och mer lättförståeligt om premiepensionen utbetalades utan förskott.

Även om förskottsräntan inte tas bort helt kan man överväga att låta den blivande pensionären vid första ansökan om utbetalning av premiepension välja om den ska tas ut med eller utan förskott. Det blir då en valmöjlighet på liknande sätt som när man nu kan välja mellan att ha efterlevandeskydd eller inte.

Om förskottsräntan i premiepensionen behålls så borde det krävas att Pensionsmyndigheten motiverar förändringar i räntan betydligt bättre än hittills. Varför ska förskottsräntan för närvarande vara så låg som 1,75 procent? Eftersom förändringar av förskottsräntan kan få stora effekter på månadsutbetalningarna av premiepensionen

är det också viktigt att Pensionsmyndigheten i god tid informerar om kommande ränteförändringar och dess följder för individerna.

4.2 Bättre information behövs om efterlevandeskyddet

När det gäller efterlevandeskyddet behövs betydligt bättre information om hur det påverkar månadsutbetalningarna av premiepensionen. Det kan, som visas i rapporten, röra sig om en skillnad på hela 30 procent i månadsutbetalningar med och utan efterlevandeskydd. Den information som nu finns om efterlevandeskydd för premiepensionen på Pensionsmyndighetens webbplats bör utökas med tumregler för hur stor effekten av efterlevnadsskydd kan bli för olika ålderskombinationer av först- och medförsäkrad.

Pensionsmyndigheten bör också förbättra informationen om hur stor effekten av efterlevnadsskydd på premiepensionen kan bli på grund av lägre arvsvinster. För närvarande är det nog bara en mindre skara försäkringsexperter som har kunskap om detta.

Referenser

Pensionsmyndigheten (2015), Premiepensionen – Pensionsspararna och pensionärerna 2014.

Pensionsmyndigheten (2016), "Premiepensionens delningstal och dess känslighet för ändrad livslängd och ränteantagande", PM 2016-06-16.

Pensionsmyndigheten (2017), "Sänkt förskottsränta i premiepensionens fondförsäkring", Pressmeddelande 22 november 2017.

Pensionsmyndigheten (2019), "Försäkringstekniska riktlinjer för Pensionsmyndighetens premiepensionsrörelse", 2019-10-16.

Pensionsmyndigheten (2020), "Försäkringstekniskt beräkningsunderlag för Pensionsmyndigheten – Premiepension i form av fondförsäkring", 2020-07-06.

Pensionsmyndigheten (2021), Typfallsmodellen, version 4.0, xlsb.

Pensionsmyndigheten (2021), "Utbetalningar i premiepensionen", Mars 2021.

Pensionsmyndigheten, Månadsstatistik om premiepensionens fonder.

Pensionsmyndigheten, Orange rapport – Pensionssystemets årsredovisning, årlig.

Pensionsmyndigheten, Så beräknas premiepensionens delningstal, xlsm.

www.spfseniorerna.se

Box 225 74, 104 22 Stockholm

Tel 08-692 32 50

info@spfseniorerna.se

